

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Kainuun liitto pitää toisen asteen koulutusta maakunnan ja sen aluekehityksen näkökulmasta kokonaisuudessaan erittäin tärkeänä. Toisen asteen koulutusta koskevan lainsäädännön ja rahoituksen suunnittelu ja päätöksenteko olisi tehtävä painottaen nykyistä enemmän alueiden työvoimatarpeita. Erityisen tärkeää tämä on itäisessä Suomessa, jossa nuorisoikäluokat ovat muuta maata pienempiä.

Kainuun liitto tukee hallitusohjelman kirjausta ja nyt lausunnoilla olevaa lakimuutosesitystä, joiden mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjille avattaisiin mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa koulutusta markkinoilla sekä omille kansalaisille että EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille vastaavalla tavalla kuin korkeakoulutuksessa. On myös järkevää, että tilauskoulutuksen laajentamisen osalta samalla säädetään, ettei kuntien ja kuntayhtymien tarvitse yhtiöittää toimintaansa järjestäessään tilauskoulutusta.

Sen sijaan Kainuun liitto ei tue hallituksen esitystä lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuista Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. On todennäköistä, että esitetyn mukainen lukuvuosimaksujen käyttöönotto vähentää kansainvälisten opiskelijoiden määrää harvaan asutuilla alueilla. Tämä on ristiriidassa alueen erityisten tarpeiden kanssa, jotka liittyvät muuta maata pienempiin nuorisoikäluokkiin, kuten lausunnon alussa todettiin. Lukuvuosimaksujen vaikutukset erityisesti harvaan asuttujen alueiden osaamistason nostoon voivat olla ristiriidassa myös hallitusohjelmaan perustuvien itäisen ja pohjoisen Suomen ohjelmien kanssa, joiden yhtenä tavoitteena oli löytää keinoja suuralueiden osaamisen ja osaavan työvoiman saatavuuden edistämiseen.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Esitys on hyvä. Toteutuessaan se mahdollisesti helpottaa yritysten ja alueiden työvoimapulaa.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Kainuun liitto pitää toisen asteen koulutusta maakunnan ja sen aluekehityksen näkökulmasta kokonaisuudessaan erittäin tärkeänä. Toisen asteen koulutusta koskevan lainsäädännön ja rahoituksen suunnittelu ja päätöksenteko olisi tehtävä painottaen nykyistä enemmän alueiden työvoimatarpeita. Erityisen tärkeää tämä on itäisessä Suomessa, jossa nuorisoikäluokat ovat muuta maata pienempiä.

Kainuun liitto ei tue hallituksen esitystä lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuista Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. On todennäköistä, että esitetyn mukainen lukuvuosimaksujen käyttöönotto vähentää kansainvälisten opiskelijoiden määrää harvaan asutuilla alueilla. Tämä on ristiriidassa alueen erityisten tarpeiden kanssa, jotka liittyvät muuta maata pienempiin nuorisoikäluokkiin, kuten lausunnossa edellä todettiin.

Hallituksen esityksen tavoitteeksi todetaan muun muassa julkisten varojen käytön hallinta. Tämä on ristiriidassa talouskasvun mahdollisuuksien kanssa, johon olennaisesti liittyy osaavan työvoiman saatavuus. Kaikki toimet, jotka hankaloittavat opiskelijoiden saatavuutta ammatilliseen koulutukseen tai koulutuksen saavutettavuutta, heikentävät osaajien saamista yrityksiin ja alueille. Tämä puolestaan heikentää julkista taloutta.

Lukukausimaksujen vaikutukset erityisesti harvaan asuttujen alueiden osaamistason nostoon voivat olla ristiriidassa myös hallitusohjelmaan perustuvien itäisen ja pohjoisen Suomen ohjelmien kanssa, joiden yhtenä tavoitteena oli löytää keinoja suuralueiden osaamisen ja osaavan työvoiman saatavuuden edistämiseen.

Hallituksen esityksessä arvioidaan, että lakimuutos hillitsisi Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevista opiskelijoista johtuvaa opiskelijamäärän lisääntymistä. Samassa yhteydessä todetaan, ettei lakimuutoksen toteuduttua koulutuksen järjestäjät pystyisi kerryttämään näillä opiskelijoilla julkisen rahoituksen osuuttaan. Valitut sanamuodot ovat erikoisia alueiden tarpeiden näkökulmasta, joihin koulutuksen järjestäjät ovat pyrkineet vastaamaan. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen järjestäjät perustehtävänsä, ammatillisen koulutuksen vastuullisen järjestämisen, lisäksi toimivat korvaamattomalla tavalla elinkeinoelämän kehittämistyössä ja tukevat alueensa kasvualoja. Niiden toiminnan leimaaminen vain julkisen rahoituksen kerryttäjiksi ei anna oikeutta roolille, jota he hoitavat talouskasvun mahdollistajina.

Hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan, että ulkomaisten osaajien houkuttelu Suomeen on ollut tavoitteena pitkään. Esitys on kuitenkin ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa.

Lukuvuosimaksukriteereihin kuuluu paljon kriteerejä, jotka lisäävät koulutuksen järjestäjän työtä.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Kaikki edellä todettu koskien ammatillista koulutusta koskee myös lukiokoulutusta. Lukiokoulutukseen liittyy lisäksi joitakin erityispiirteitä.

Hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan, että kansainvälisten opiskelijoiden hakeutuminen lukiokoulutukseen on uusi ilmiö ja heidän osuutensa lukiokoulutuksen opiskelijoista on kokonaisuudessaan vähäinen. Tästä huolimatta tilanteeseen halutaan puuttua lainsäädäntömuutoksella. Vaikutusten arvioiminen on ilmiön tuoreuden takia haastavaa, mutta seuraukset yksittäisille kunnille ja niitä ympäröiville alueille voivat olla suuret. Hallituksen esitysluonnoksen vaikutusten arviointi on tästä näkökulmasta liian suppea.

Kuten lakiluonnoksessa todetaan, pienemmillä paikkakunnilla ja syrjäisemmillä seuduilla asuvilla nuorilla on oikeus lukiokoulutukseen. Lukiokoulutuksen järjestämisen haasteet alueilla, joissa nuorisoiäloukat ovat pieniä, ovat merkittäviä. Lakiluonnoksen toteutuessa ajaututaan hankalimmillaan tilanteeseen, joka haastaa kansalaisten sivistyksellisten oikeuksien yhtäläistä toteutumista koko maan alueella.

Hallituksen esityksen luonnoksessa linjataan, ettei Suomessa asuvien lasten sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta voida katsoa suositeltavaksi, että lukiokoulutuksen opiskelijamäärää lisätään laajamittaisesti EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tulevilla lapsilla. Tätä toteamusta ei millään tavalla tekstissä kuitenkaan perustella. Avoin perustelu suositukselle kuitenkin tarvitaan, koska monessa pienessä kunnassa sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen on käytännössä kiinni siitä, saadaanko lukiokoulutuksen reunaehdot täyttymään opiskelijamäärien ja esimerkiksi päteville opettajille houkuttelevan työskentely-ympäristön osalta. Pätevien opettajien osalta kattavalla lukioverkolla on myös suora kytkös perusopetukseen ja sen järjestämismahdollisuuksiin. On siksi riskinä, että lakiluonnos toteutuessaan vaarantaa koulutuksen yleistä saatavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista tietyillä alueilla.

Lakiluonnoksen vaikutusten arvioinnissa todetaan lukiokoulutuksen oppilaitosverkon ylläpitoon viitaten, että lasten ja nuorten vähentyessä koulutusverkkoa on tarpeen arvioida ja suunnata uudelleen. Kainuun liitto ei voi hyväksyä tätä linjausta, vaan peräänkuuluttaa kaikkien lasten oikeutta lukiokoulutukseen myös harvaan asutuilla alueilla, joissa nuorisoiäloukat pienentyvät.

Esitys toisi toteutuessaan lukioille lisää työtä. Lukiokoulutuksen järjestäjän pitäisi pystyä selvittämään, kuka opiskelijoista on lukukausimaksujen piirissä ja kuka on oppivelvollinen.

Lukioiden pitäisi lisäksi määritellä lukukausimaksujen suuruus ja hoitaa laskutus. Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjien tulisi laatia toimintaperiaatteet, joita sovelletaan lukuvuosimaksujen palauttamiseen, hyvityksiin ja perintään.

Opintososiaaliset edut, kuten maksuton ruokailu, eivät kuulu lukukausimaksulliselle opiskelijalle. Hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevista yksilöllisistä opiskeluhuoltopalveluista esityksessä ei ole mainintaa, mikä on opiskelijoiden hyvinvoinnin ja palveluiden rahoittamisvastuun kannalta merkittävä puute.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

-

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

-

Kainuun liitto Kirjaamo
Kainuun liitto